

HỘI ÁI HỮU BIÊN HOÀ

Website: <https://www.bienhoatx.com>

Email liên lạc: datlam1951@yahoo.com

Hội Ái Hữu Biên Hoà hân hạnh giới thiệu đến quý vị bài **Tản Mạn Biên Hoà: Cơm Mo Cau Và Một Vài Kỷ Niệm Về Trường Học Tân Uyên Biên Hoà, Trước 1945** của đồng hương **Trần Văn Tốt**. Hội chân thành cảm tạ tác giả. Kính mời. **Trân trọng.**

CƠM MO CAU VÀ MỘT VÀI KỶ NIỆM VỀ TRƯỜNG HỌC TÂN UYÊN, BIÊN HOÀ, TRƯỚC 1945

Đọc Bảng Tin Hội Ái Hữu Biên Hoà, tôi nghe nhắc nhở để lòng, nhiều món ăn thơm ngon, đặc sản của tỉnh nhà như Xôi Chiên Phồng, Thịt Kho Cô Tư Thạnh, Thanh Cắn, Bánh Canh Đầu Cá

Chợ Đồn..... Nhưng không biết Quý Bằng Hữu và Đồng Hương đã có dịp ăn “Com Mo Cau” chưa? Đối với tôi lúc còn nhỏ đi học ở Tân Uyên, món cơm đó ngon lạ đời. Nhưng không có tiệm nào bán đâu! Chỉ có mấy anh bạn học ở Tân Tịch, Mỹ Lộc...nhà rất xa trường, mới có đem theo “Com Mo Cau” (cơm đựng trong miếng mo cây cau ăn trâu) để ăn trưa mà thôi. Bỏ bịch lăm, và lâu lâu mới được mấy anh bạn đó cảm tình, chia sót một lần, bữa cơm mo cau ăn tại trường học.

Cơm thường được nấu bằng gạo lúc giả tay (ba mẹ đa số là nông dân ở làng quê, tự xay lúa, giả gạo tay để ăn) nên còn chất cám bổ dưỡng và thơm phức. Cơm được ép cứng trong chiếc mo cau. Bẻ ra từng miếng nhỏ vừa miệng cầm tay, ăn với cá con, tép mỏng, kho mặn sệt (cá tép con thường được hớt, xúc qua để ruộng, mương rạch lúc trời mưa) kẹp với dưa chuột giòn rụm, không gì ngon bằng! Ăn xong, ực một gáo nước mưa mát rượi trong lu mà bác lao công Ba Được hứng sẵn cho học trò, thì cuộc đời trẻ con thăng hoa, lên...tiên.

Thoáng chốc mà đã hơn 60 năm qua! Từ 1945, qua chính sách tiêu thổ kháng chiến đã biến bao nhà cửa của người dân Tân Uyên cũng như đình chùa, trường học đều thành tro bụi, sau mấy ngày đêm bị đốt cháy; cho đến nay, dù đã gần 80 tuổi, vậy mà trong đầu tôi không quên được chi tiết về mái trường học quận tôi, Tân Uyên, nơi tôi sinh quán. Những kỷ niệm thuở trẻ thơ thường ghi sâu vào tâm khảm và khó phai mờ là vậy.

Trường học Tân Uyên tọa lạc gần dinh Quận Trưởng và đồn Kiểm Lâm, gồm hai khu vực. Trường sở lớp Đồng Ấu (lớp Năm = cours Infantin) và Dự Bị (lớp Tư = cours Préparatoire) được xây cất bằng gỗ, vách ván, trên nền gạch cao lồi 1 mét (m), vì khu đất này

trũng thấp, thường ngập nước khi mưa lớn. Trường ở gần miếu Bà Thiên Hậu, cận một cây đa rất to và gần quán cà phê Bác Chín Ký, nơi ngã ba Tân Uyên đi Chợ Đậu, Bình Cơ, Bình Mỹ...Phước Hoà. Phụ trách hai lớp Năm, lớp Tư này là Cô Giáo Hương. Cô rất trang nhã, hiền hậu và đẹp người. Cô thương yêu, chăm sóc đàn học trò nhỏ (7, 8 tuổi) như con đẻ.

Khu vực thứ hai, cách đó vài trăm thước, phía về dinh Quận, rộng rãi hơn, gần trường sở, cũng được xây cất bằng gạch ngói, kang trang, trên nền nhà gạch cao, dành cho các lớp Ba, lớp Nhì-một năm, (cours Moyen Première Année), lớp Nhì-hai năm (cours Deuxième Année) và lớp Nhất (cours Supérieur). Trường có sân chơi rộng lớn, có vườn trồng cây trái (Jardin Scolaire) và chòi vệ sinh chu đáo.

Những năm tôi học (1937-1943), ông Đốc trường là Ông Nguyễn Văn Ngoạn, tiếp nối Ông Đốc Học Tô Văn Phòng về hưu tại làng Hiệp Hưng. Năm tôi học lớp Nhất, thì Ông Đốc Ngoạn nghỉ xã hơi, chỉ dạy lớp Nhì-một năm, giao phó lại cho Thầy Nguyễn Thành Dợt phụ trách lớp Nhất. Thầy Dợt tận tụy với chức vụ, hy sinh ngày nghỉ thứ Năm và Chúa Nhật để dạy thêm tại nhà mình cho học trò lúc gần thi Sơ Học, nên được học sinh và phụ huynh rất kính trọng và quý mến.

Lớp Nhì hai năm do Thầy Đán phụ trách, còn lớp Ba thì Thầy Tài đảm nhận. Thầy Tài rất hiền và dễ dãi với học trò. Thêm vào đó, những lúc Thầy vui vẻ vì lớp học ngoan và thuộc bài, Thầy ban thưởng cho học sinh bằng cách chỉ dẫn và biểu diễn vài trò ảo thuật mà Thầy rất khéo và nhanh tay, lúc gần tan giờ học. Trò nào cũng đều thương mến Thầy, xem gần như cha đẻ.

Lúc bảy giờ, tại các làng thuộc quận Tân Uyên, chỉ có các lớp học đến hết bậc sơ học mà thôi (lớp Năm, lớp Tư, lớp Ba). Lên Tiểu học, nghĩa là bắt đầu từ lớp Nhì một năm thì học sinh các trường làng trên như Tân Hoà, Mỹ Lộc, Tân Tịch, Bình Ninh, Long Chiến, Bình Hưng, Điền Hoà, Bình Cơ, Bình Mỹ....đều phải đến trường quận Tân Uyên. Mấy anh chị ấy, học trò gái rất ít, phải thức dậy thật sớm, phần đông đều phải đi bộ trên 5, 10 cây số ngàn mới tới trường. Mấy anh chị ở phía tả ngạn sông Đồng Nai, như Bình Hưng, Điền Hoà, Bình Ninh, Long Chiến....còn phải lên đò chèo qua sông thì mới đến trường được. Thời buổi đó có ít anh chị nào có chiếc xe đạp. Nó hiếm quý vô cùng, có lẽ nó không kém xe hơi Lexus, Mercedès bây giờ.

Tôi nhớ trong đám học trò ở làng Mỹ Lộc chỉ có anh Nguyễn Văn Báu là có chiếc xe đạp bánh đặc (còn được gọi chêm biêm là bánh xe không nổ), nhờ ba mẹ khá giả, có tiệm thuốc Nam và thuốc Bắc, nên sau giờ đi học, anh Báu dùng xe đạp chạy xuống phố chợ Tân Uyên để bổ thêm thuốc và về sớm giao cho thân chủ. Xin nhắc thêm là lúc bảy giờ, đi học một ngày hai buổi, sáng học 3 giờ và chiều học 2 giờ rưỡi, còn nửa giờ thể dục hoặc trước buổi sáng hay sau buổi chiều. Đến cuối năm học lớp Nhất, học trò trường Tân Uyên phải đi xuống tỉnh lỵ Biên Hoà để thi lấy bằng C.E.P.C.I. (Certificat d'Etudes Primaires Complémentaires Indochinoises). Bây giờ nhớ lại đôi việc, lòng buồn man mác. Có nhiều anh ở trong quê xa, cha mẹ hoặc là nông dân, hoặc là thợ rừng nghèo quá, không xoay nổi năm ba đồng bạc Đông Dương để cho con làm lộ phí lên tỉnh ăn ở, thi, nên các anh ấy buồn nản xé phiếu báo danh và bỏ học luôn. Biết bao nhiêu nhân tài tương lai mai một, không thể tiếp tục học để tiến thân, vì gia đình quá nghèo khó. Thuở ấy chưa có loại học bổng nào hết.

Trải qua nhiều thế hệ, trường Tân Uyên đã đào tạo rất nhiều công dân ưu tú, siêng năng, trung hậu và liêm khiết, phụng sự đắc lực nhiều ngành nghề và công sở thời Việt Nam Cộng Hoà. Một vài kỷ niệm vừa kể trên hằng mong được kéo lại bóng thời gian, mang trở về những nề xưa nếp cũ, những cội rễ gốc nguồn mà quận Tân Uyên, luôn là một trong những địa danh nổi tiếng nằm trong tỉnh Biên Hoà, được xem vùng đất địa linh nhân kiệt. Được viết về Tân Uyên, âu cũng là cơ duyên, được cống hiến đến Quý Vị chút tình quê và đóng góp vào Bảng Tin thêm phần phong phú.

Trần Văn Tốt